

BŐSZE PÉTER

Gondolatok az orvosi nyelv magyarításáról

FOGALMAK

A Magyar Értelmező Kéziszótár (1982) meghatározása szerint a „magyarít” ige azt jelenti, hogy valaki „*egy idegen szót, kifejezést magyarral helyettesít*”. A „magyarítás” „*az a tevékenység, hogy valaki magyarít (vmit)*”, de jelenti az „*... idegen szó, kifejezés helyébe alkotott magyar szót*” is. Ennek értelmében a „magyarítás” új magyar szavak, kifejezések képzésére és a magyar kifejezéseknek az idegen szavak helyett történő alkalmazására is vonatkozik. Másképpen mondva, „magyarítás” az a törekvés, hogy magyar kifejezéseket használjunk. A „magyarosít” ige jelentése az értelmező szótár megfogalmazásában: „*(más nemzetiségű, anyanyelvű személyeket) nyelvben, érzésben magyarrá igyekszik változtatni*”. Keszler Borbála szerint a „magyarosítás” szó egy idegen szónak magyaros formájúvá alakítását is magában foglalja (személyes közlés).

Nyelvész barátaimtól megtanultam, hogy az a véglet, amely kizárólagosan magyar szavakat enged meg és minden idegen kifejezést kiírt, a „purizmus”. A Magyar Értelmező Szótár meghatározásában a „purizmus” „*nyelvtisztaságra való (túlzó) törekvés*”. Arra sem volt nehéz rájönni, hogy a „purizmus” a nyelvészetben valamiféle eretnokség, azaz elviekben eltér a hivatalos, illetve a közfelfogástól, és ezért elítélendő. Világossá vált azonban az is, hogy a „hol a határ” kérdésében messzemenően nem egységes az álláspont a nyelvészek körében és hogy a köznyelv és a szaknyelvek magyarítása vonatkozásában is jelentős nézetkülönbségek vannak.

A MAGYAR ORVOSI SZAVAK ÉS KIFEJEZÉSEK HASZNÁLATÁNAK KÉRDÉSE

A magyar orvosi nyelv használatának kérdéséről a Magyar Orvosi Nyelv című folyóiratnak ebben a számában is sokat olvashatunk, amiért nagyon hálás vagyok a szerzőknek. A leírt gondolatok olvasásakor az első, ami szembetűnik az, hogy a vélemények eltérnek, széles határok között mozognak. Az egyik véglet a „mindent csak magyarul”. A másik véglet szerint az idegen kifejezések zabolátlanul használhatók, nem baj, ha elárasztják a beszélt és írott nyelvet, mert azt „gazdagítják”.

A tiszta magyar orvosi nyelvvel kapcsolatban Molnos Angéla úgy fogalmaz, hogy „*a tiszta magyar nyelv minden gyógyszer segítőtársa*”, „*óriási gyógyerő rejlik a tiszta magyar nyelvben*”, „*közelebb hozza a gyógyászt a kezelendő emberhez, bizalmat, meghitt hangulatot, az együvé tartozás érzését kelti, csillapítja a félelmeket, és oldja a szorongást mindkettőjükben*”. Véleménye szerint a tiszta magyar nyelv használata közelebb

visz az emberekhez. Nézete védelmében egy könyvecskét is megjelentetett Szent és sérthetetlen címen.

Bertók Lóránd felteszi a kérdést, hogy „*Lehet-e még ma magyarul beszélni és írni?*”. A magyar orvosi nyelv korcsosulásával kapcsolatban egy riasztó példát mutat be, ami annál is inkább szomorú, mert egy nagyon rangos, köztisztelőben álló orvostól származik. Úgy fogalmaz, hogy „*már többnyire észre se vesszük, hogy nem magyarul, hanem egy teljesen elangolosodott korcs latin nyelvet használunk (beszélünk és írunk). Képtelenek vagyunk egy mondatot úgy elmondani vagy leírni, hogy ne legyen tele idegen szavakkal, kifejezésekkel*”. Szerinte „*ez a nyelvhasználat ragályos betegség*”.

Tóth Emil szerint „*most a magyar nyelv amerikanizálódása folyik*”, és ez ellen feltétlenül fel kell lépni.

Mások az orvosi nyelv magyarításának kérdését nem tartják alapvetően fontosnak, a jól bevált kifejezések használatát részesítik előnyben. Varga Csaba például azt mondja, „*számmomra az is meglepő, hogy egyesek latin vagy görög eredetű angol szavak önkényes magyarosításával a tanulmány nyelvezetét emelkedettebbnek gondolják*”. Nem gondolkodtam azon, hogy eltökélt magyarításom következtében a közlemények nyelve emelkedettebb-e. Csupán gyönyörködtem és végtelen boldoggá tesz, amikor egy, a magyarítás eredményeként megszületett, „magyarul” megírt közleményt elolvasok. Megerősít abban a hitben, hogy magyar szavakkal is ki lehet fejezni mondandónkat, méghozzá úgy, hogy az egyszerű és mindenki számára érthető. Messzemenően egyetérték Betléri Istvánnal, aki így ír: „*A reneszánsz kor átfogó ismeretanyagával rendelkező akkori »szakírók« fogalmazásai (például Leonardo tudományos, technikai »közleményei«) a laikusok számára is világosak voltak, egyszeri olvasással is felfoghatóan közvetítették a szerzők gondolatait*.” Kérem az olvasót, ne értse félre, hogy itt most nem a szükségtelenül és nyaklók nélkül használt idegen szavakról, kifejezésekről van szó, melyek éppen az érthetőséget zavarják. Varga Csaba minden bizonnyal az idegen szóval jelölt, jól körülhatárolt és elfogadott fogalmak használatáról beszél.

Gaál Csabának is vannak fenntartásai. Azt írja: „*Nem egészen világos előttem sokak nagy dilemmája. Magyarországon – és más, főként közép-európai országban – ma is honos a latin terminus technicus. Káros ez? Ellenkezőleg: megkönnyíti az orvosok egymás közötti megértését. Magam is örülök, ha a szlovén vagy lengyel vendégmunkás magával hozott leletéből megtudom a diagnózist vagy a műtéti terápíát*”. Ennek tükrében a Magyar Orvosi Nyelv első számában, a „Szócsiszolás”

rovatban közreadott kifejezések egy részével szemben, mint például a leukoplakia, a carcinoma in situ, a Papanicolaou-kenet stb. értetlenül áll, mivel ezek eddig is így szerepeltek a magyar orvosi irodalomban, és negyven évvel ezelőtt az egyetemen is így tanulta.

A magyar kifejezések használata a tudományos munkákban azonban nem csak írásmód kérdése, azon messze túlmutat, mert a nyelv művelését, kimunkálását is jelenti, amelynek fontosságát nem lehet eléggé hangsúlyozni. A nyelv az önazonosság letéteményese egyéni, szervezeti, társadalmi, országos és népességi szinten is. A szaknyelv pedig – így az orvosi nyelv is – a köznyelv és az irodalmi nyelv pillére. A magyar nyelv művelése magyarságunk, nemzeti értékeink és kultúránk, évezredes hagyományaink megőrzésének záloga. A magyartítás emellett a betegeknek kötelezően nyújtandó felvilágosítás, a lakosság egészségre nevelése, valamint az orvos-orvos, orvos-nővér, az egészségügyi dolgozók egymás közötti párbeszéde szempontjából is alapvetően meghatározó.

Lévén gyakorló orvos és nem nyelvész, nem tudom megítélni, hogy az idegen kifejezések beáramlása hosszú távon nyelvünkre serkentően hat-e. Nyilván nagyon sok szavunk keletkezett így. Az egyszerű ésszerűség azonban azt sugallja, hogy a hatalmas idegenszó-áradatnak megálljt kell parancsolni, mert azok kiszorítják a magyar szavakat, kifejezéseket, és óhatatlanul a nyelv korcsosulásához vezetnek. Nem hiszem, hogy efelől sokat kellene vitatkozni, és meggyőződése, hogy minden magyarságtudatú ember egyetért ezzel. A kérdés mindig az, hogy hol a határ, azaz milyen mértékben magyarítsunk. Véleményem szerint a magyar szavak, kifejezések használata addig megengedett, amíg az nem megy a mondanivaló megértésének rovására, amíg az teljes egészében közvetíti mindazt, amit a szerző el akar mondani. Ha ez megvalósítható idegen kifejezések nélkül, az idegen szavak használatának nincs jogosultsága.

A „magyarul mondás” azonban nem könnyű. Az első kérdés, hogy miért használjuk az idegen kifejezéseket? Lustaságból, pongyolaságból, igénytelenségből, divatból, idegenmajmolásból, a műveltség látszatának keltése vagy a műveltség rossz értelmezése, avagy az általános műveltség hiánya miatt, a tömegtájékoztatási eszközök káros hatása-ként vagy egyszerűen csak érdektelenség folytán, mert nem gondolunk rá, hogy miként beszélünk. Minden bizonnyal az idegen nyelv(ek) tudásának hiánya vagy éppen felületes volta is szerepet játszhat, mivel aki jól beszél egy vagy több nyelvet, ritkábban használ idegen kifejezéseket. Jóllehet a felsoroltak mind szerepet játszhatnak, vannak azonban más okok is. 1. Egy idegen nyelven megtanult és használt fogalom nagyon mélyen, „anyanyelvi” szinten ivódhat tudatunkba, és ezért elsőként ez jut eszünkbe. Szakmai fogalmakat idegen nyelven nemcsak külföldi tanulmányok, tudományos értekezések során fogadunk be, de egyetemi tanulmányaink során is nagyon sok így rögzült bennünk, így tanultuk. Ezek különösen mélyen gyökereznek, és legtöbbjük jól megfogalmazott jelentésű. Idegen nyelven meghatározott új fogalmakkal azonban szakmán kívüli életünk hétköznapijaiban is lépten-nyomon találkozunk. 2. Bizonyos fogalmaknak, megnevezéseknek nincs magyar

megfelelőjük. Természetesen körülírással ezeket is kifejezhetjük, de ez körülményes, és nem is mindig szerencsés. Az pedig, hogy a mindennapi beszédünkben új magyar kifejezéseket rögtönözünk, nem megvalósítható. Nyilvánvaló, hogy ezeket az idegen nyelvű kifejezéseket, szavakat csak akkor cserélhetjük magyarra, ha megalkottuk magyar megfelelőiket. 3. Bizonyos esetben a pontos ismeret hiányát hidaljuk át idegen kifejezéssel. Erre talán nem is gondolunk, mert az adott idegen kifejezés annyira általánosan használt, hogy azt úgyis „mindenki érti”. Azzal, hogy valóban mit is takar, és hogy alkalmazásával pontosan mit akarunk mondani, vagyis, hogy részleteiben miről van szó, akkor szembesülünk, ha megpróbáljuk magyarul mondani. Ilyenkor döbbenünk rá, hogy bizony nem értjük az adott kifejezést teljes egészében, és nem értjük részleteiben azt sem, amiről beszélünk, és ennek következtében a kérdéses idegen kifejezést még körülírással sem tudjuk magyarul megfogalmazni. Ismereteink hiányát a „jól bevált” idegen kifejezéssel – sokszor anélkül, hogy tudatosulna bennünk – leplezzük. Ezt a gondolatot erősíti meg Betléri István is: *„Beszédünk, írásaink tömörsége vagy terjengőssége, érthetősége vagy nehezen kibogozható volta hűen tükrözi, elárulja gondolkodásunk milyenségét, s némileg szélesebb értelemben is árulkodik személyiségünkről, de szakmai felkészültségünkről is.”*

A második kérdés az, hogy hogyan tanuljuk meg az idegen szavakat magyarul mondani. Bertók Lóránd ezt, lapunknak ebben a számában megjelent munkájában tökéletesen megfogalmazza: *„Ha újra magyarul akarok beszélni és írni, akkor legelőször fel kell ismernem, be kell látnom, hogy nagyon rondán beszélek és írok. El kell határoznom, hogy igyekszem tiszta, szép magyar nyelvet használni. Oda kell figyeljek, hogy elhatározásomat végre is hajtsam. Következetesnek kell lennem. Természetesen ehhez hit és türelem kell. Tehát a legelső feladat magamat meg- és legyőznöm. Ha nekem sikerül, lesz erkölcsi alapom ahhoz, hogy környezetemet, barátaimat is meggyőzzem az ügy fontosságáról. Azaz példát kell mutatni.”* Tapasztalatból mondhatom, hogy bizony sokszor nagyon nehéz a beszédben a szükséges magyar kifejezést azonnal megtalálni, mert az idegen jön a szánkra, és a hallgató is azt várja. Ilyenkor egy percre gondolkodom – a magyar kifejezést keresem, és nem csak a mondandómra figyelek –, ami miatt a beszédem akadozóvá válhat, folyamatában egy-egy pillanatra megszakadhat. Ha a magyar kifejezés nem ismert eléggé, használata nem terjedt el, mielőtt kimondom, az is eszembe jut, hogy vajon alkalmazása nem lesz-e visszás, nem fakasztja-e mosolyra a hallgatót. Ez óhatatlanul előfordul, mert minden új szónak, kifejezésnek van egy „tanulási”, „elterjedési” időszaka, mely alatt szokatlannak hat. Nem is biztos, hogy elterjed, de ha nem használjuk, erre remény sincs. Sőt, az is előfordulhat, hogy a hallgató nem érti meg. Ilyen esetekben sokszor kénytelenek vagyunk az idegen kifejezést használni. Hagy mondjak egy nagyon általános példát. A „xerox” szónak a „fénymásolat” magyar kifejezéssel történő helyettesítése már meglehetősen elterjedt, és talán többen mondják, hogy „kérek egy fénymásolatot”, mint, hogy „kérek egy xeroxot vagy xerox másolatot”. Nem így a „fax” szó helyett mondható „távmásolat”. Ha azt mondom „kérem, küldjön egy távmásolatot”, sokan

IRÁNYELVEK A MAGYARÍTÁSHOZ

1. Semmiképpen se használjunk olyan idegen szót, amelynek pontos magyar megfelelője van, még a változatosság kedvéért se, és akkor se, ha már régóta forgalomban van!
2. Sok idegen szó különböző jelentéseinek más és más magyar szó felel meg. Ne legyünk restek megtalálni!
3. Amely fogalomra nincs magyar szó, elfogadható az olyan idegen szó, amelynek hangsora illik a magyar nyelvbe (tisztá hangrendű, nincs benne idegen hang, mássalhangzó-torlódás stb.). Az ilyeneket egyszerűen átírjuk magyar helyesírásra, és mint jövevényszó, gazdagítani fogja eredeti (azaz nem származék) szókincsünket.
4. Amely idegen szó nem felel meg a fenti követelménynek, azt próbáljuk meg magyarítani, mégpedig lehetőleg azonnal, amint a fogalom bejön, később már nehéz elfogadtatni (ahogyan valaki már rámutatott). A magyarításnak több módja van:
 - tükörfordítás: ez nem mindig szerencsés, hiszen másképpen gondolkodik az a nemzet, amely az idegen szót alkotta, mások a képzetársításai. A *hot dogot*, szerencsére meg sem próbálták nálunk *forró kutyának* nevezni, de jobb nevet sem találtak neki. De van olyan eset, ahol jó a fordítás.
 - újonnan való elnevezés: gondoljuk jól meg, mit jelent az adott fogalom, és azt fejezzük ki. Képzettársítás révén ráfoghathunk egy valamilyen elemében hasonló közszót. (Ebben a módszerben mesterek az angolok, de a magyar számítógépesek is sok ötletes megoldást találtak.) Körülírhatjuk a fogalmat szóképzéssel – itt vigyázni kell, hogy a képzés szabályos legyen; összetétellel – itt arra vigyázzunk, hogy ne legyen túl hosszú a szó, mert akkor nem fogadja el a nyelvközösség. Több szóval való körülírásnak semmi esélye. Abban ne kövessük az angol példát, hogy egy hosszú körülírást azután betűszóvá rövidítünk (pl. AIDS), mert a betűszavak aztán nem mondanak semmit. A névben nem kell mindennek benne lennie. Ha már azonosítottuk a fogalommal, akkor abban a környezetben azt jelenti.
 - népetimológia: hangzás alapján azonosítjuk egy létező magyar szóval (pl. e-mail helyett emil).
 - magyarrá gyúrás: ha végképp nincs más ötletünk, alakítsuk át a szó hangalakját úgy, hogy magyarul jól kimondható legyen, és úgy is írjuk. Ez régen általános gyakorlat volt, így lett például a *Stefanból István, a sztolból asztal*. (Ma ez, éppúgy, mint az előző módszer, azért működik kevésbé, mert az emberek félnek attól, hogy műveletlennek nézik őket, ha nem az eredetinek megfelelően ejtik ki az idegen szavakat. Pedig milyen jó szavakat nyertünk így!)

mosolyra fakadnak, de nemritkán az is előfordul, hogy nem értik meg. Amikor ezt látom és hozzáteszem, hogy egy faxot szeretnék kapni, a dolog már világos. Ugyanez vonatkozhat a „villanyposta”, „drótposta” kifejezésekre is, amelyeket az e-mail (email) helyett használhatunk. A gyakorlás azonban segít, állandó odafigyeléssel és kitartással a magyar kifejezések kerülnek előtérbe, és azokat, amelyeket begyakoroltam, már nem kell keresnem.

A „magyarul mondás és írás” nem valósulhat meg szótárak használata nélkül. Nagyon gyakran meg kell nézni és tanulni az idegen kifejezés magyar megfelelőjét, más szóval

az anyanyelvem területén is képeznem kell magam. A beszédem és írásmódom, a magyar nyelvem jobbítása azonban sikerélményt jelent, amely gyönyörködtet, és jó érzéssel tölt el. Hiszem, hogy valamilyen módon elismerést is hoz. Nemegyszer tapasztaltam, hogy ha valaki nyilvánosan – például a rádióban – vagy a mindennapi beszédében szépen és magyarul beszél, idegen kifejezéseket csak elvétve vagy egyáltalán nem használ, a hallgatóban is a szépség érzetét kelti, élményt nyújt, elismerést vált ki.

Nem ringatom magam abba a hitbe, hogy az én korosztályom, de még az eggyel fiatalabb nemzedék is veszi majd a fáradságot és időt, hogy a jól bevált és széles körben alkalmazott, jól érthető idegen kifejezéseket magyarokkal helyettesítse. Ezek bennünk túl mélyen gyökereznek. Természetesen egy-egy kivétel mindig akad, elsősorban azok között, akik a magyar orvosi nyelv művelésében tevékenykednek. A fiatalabb orvosnemzedék azonban talán már rávezethető lesz a magyar orvosi nyelv használatára. Mégis a legfontosabb az egyetemi képzés, a magyar orvosi nyelv egyetemi oktatása. Ennek megteremtése folyamatban van, és nagy örömmel mondhatom, hogy a Semmelweis Egyetem Általános Orvostudományi Kara előterjesztésünkre teljes egyetértéssel fogadta el, hogy a magyar orvosi nyelv kötelezően választható tantárgy legyen. Úgy gondolom, ez hatalmas előrelépés, és egyértelműen mutatja, hogy az orvostársadalom vezetői milyen fontosnak tartják a magyar orvosi nyelv, és ezen keresztül a magyar nyelv kérdését.

ÁLTALÁNOS MEGFONTOLÁSOK AZ IDEGEN ORVOSI SZAVAK ÉS KIFEJEZÉSEK MAGYARÍTÁSÁRÓL

Egy-egy idegen kifejezés, fogalom magyar megfelelőjének megtalálása, megalkotása lehet kézenfekvő, de rendkívül keserves is. Sőt, az is előfordul, hogy nincs megfelelő szó. A megfelelő magyar szó keresése a fordítók világába visz, rámutat nehézségeikre, és távolról sem új keletű. Gaál Csaba például utal arra, hogy „*Luther a Biblia fordításakor sokszor napokig kereste a megfelelő szót.*” Nem véletlen, hogy az irányelveket is egy fordító, nyelvművelő, Buvári Márta fogalmazta meg. Ezeket az irányelveket a táblázat tartalmazza az eredeti megfogalmazás szerint.

Ennek a munkának a keretei nem engedik meg, hogy az idegen orvosi kifejezések magyarításainak részleteit tárgyaljam. Csupán arra szeretnék rámutatni, hogy az alapvető nehézséget a fogalom megértése jelenti. Ez a magyarázata annak, hogy az idegen orvosi szavak és fogalmak magyarítását csak az orvos tudományban jártas szakember végezheti, ez tehát tulajdonképpen az orvosok feladata. A nyelvészek segítségét azonban nem nélkülözhetjük.

Ne essünk abba a csapdába, hogy ha a kérdéses idegen szónak van magyar megfelelője, ennek használata kézenfekvő. Nagyon sokszor a magyar változat nem azt az orvosi fogalmat jelenti, mint például amit az angol megfelelője takar. A jelentés környezetfüggő. Az idegen kifejezés nem ültethető át a magyar nyelvbe, ha annak jelentését pontosan, minden részletében nem ismerjük. Például ha a „signal transduction” kifejezést akarjuk magyarul mondani, ahhoz pontosan tudnunk kell,

hogy ennek folyamán milyen történések, kémiai folyamatok zajlanak le. A fogalom megértése tehát az elsőrendű szempont, és csak ennek ismeretében kezdhethetjük keresni a magyar megfelelőt. A „signal transduction” esetén viszonylag könnyebb helyzetben vagyunk, mert a „jelátvitel” úgy tűnik, hogy találó kifejezés. Nehezebb a helyzet például a „sejtproliferáció” szó esetében, amely a sejtek növekedését és osztódását is jelenti. Nekünk ebben az esetben egy olyan magyar szóra van szükségünk, amely egyidejűleg sejtnövekedést és -osztódást is jelent. Ez az idegen kifejezés tehát sem a „sejtnövekedés”, sem a „sejtosztódás” szavakkal nem helyettesíthető. A „sejtszaporodás” már találhatóbb, de csak akkor fogadható el, ha az olvasó érti, hogy a „sejtszaporodás” a sejtek osztódását és növekedését is jelenti.

Figyelni kell arra is, hogy egy találonak kínálókozó magyar kifejezés nem szerepel-e már más vonatkozásban. Ezt megint csak a szakember tudhatja.

Az orvos-nyelvművelő tehát az idegen szó, kifejezés értelmi tartalmának megfelelő magyar szót vagy kifejezést keres, melyet a nyelvész a bíráló szemével elemez, és a nyelvészet szabályai szerint tesz helyére. A magyarított változat csak ezután kezd életét, és mindaddig, amíg nem megy át a közhasználatba, az idegen kifejezést – legalább akkor, amikor a szövegben legelőször írjuk – zárójelben tegyük utána. Nagyon célszerű, ha a javasolt magyarított változatot az orvostudománynak abban a szakágában jártas orvosnak, biológusnak stb. elküldjük, és véleményét kikérjük.

Végül szeretném sokszorososan aláhúzni, hogy magyarítani csak akkor szabad, ha azzal az író mondanivalóját nem változtatjuk meg vagy homályosítjuk el. A magyarítás óriási felelősség.

A „MAGYARÍTÓ SZERKESZTŐ” ÉS A SZERZŐK KAPCSOLATA

Nem tudom, hogy a magyar orvosi folyóiratok szerkesztői közül hány nevezhető „magyarító szerkesztőnek”, vagyis olyan szerkesztőnek, aki megköveteli a szerzőktől, hogy a magyar kifejezéseket használják, és adott esetben a közleményekben magyarításokat is végez. Bármilyen változtatás is történjék egy közleményben, az csak a szerző egyetértésével lehetséges. A közlemények magyarítását az általam szerkesztett és alapított Nőgyógyászati Onkológia című folyóiratban hét éve végzem. Nyugodtan állíthatom, hogy ez egy rendkívül fáradtságos, időigényes és távolról sem összeütközés-mentes munka. Egy-egy, még jó tollú szerző közleményének magyarítása is alkalmanként napokat vesz igénybe. Néha olyan sok időt, amely alatt egy másik közleményt megírhatnánk. A változtatásokat a szerzők háromféleképpen fogadják. Vannak, akik rém hálások és nagyon köszönik. A többség elfogadja, legfeljebb néhány helyen kéri az eredeti idegen kifejezés használatát. Köszönetet nem nagyon mond, inkább csak belenyugszik, és talán egy kicsit mérges is, de azt mondja, hogy neki is tiszteletben kell tartania a folyóirat szerkesztési előírásait, írásmódtörekvéseit. Talán az is lehet, hogy a szerkesztő iránti tisztelete, barátsága készletti beleegyezésre. Ilyenkor megfordul a fejemben, hogy

vajon fog-e újra cikket küldeni. A tapasztalás szerint küldenek. A szerzők egy nagyon kis része, nem fogadja el a magyarítást, és közli, hogy csak akkor járul hozzá dolgozatának közléséhez, ha az eredeti formájában történik. Ilyenkor a szerkesztő két lehetőség közül választhat. Vagy elutasítja a közleményt, vagy egy szerkesztőségi megjegyzéssel az eredeti szövegnek megfelelően, változtatás nélkül közli. Ez utóbbira a hét év alatt, sok száz közlemény közül, háromnál került sor. Vitatható, hogy a szerkesztési elveknek nem teljesen megfelelő cikket szabad-e elfogadni, hol van a folyóirat joga. Úgy gondolom, hogy a közlemény tudományos értéke a meghatározó. Ugyanolyan hiba lenne egy jelentős tudományos közleményt csak azért nem közölni, mert idegen kifejezéseket tartalmaz, mint egy kétes értékű munkát magyarítva megjeleníteni. Mindhárom említett esetben a közleményt azzal a megjegyzéssel, hogy „a szerzők nem fogadják el a folyóirat magyarítási törekvéseit, és ezért azt eredeti formában, változtatás nélkül közöljük” közreadtuk. Nagyon fontos, hogy a szerző a legteljesebb mértékben tisztában legyen azzal, hogy a szerkesztő az ő érdekében is dolgozik, és amit változtat, azt nagyon meggondolja és meggyőződéssel teszi.

ÖSSZEFOGLALÓ GONDOLATOK

Nem kérdéses, hogy az orvosi nyelv művelése új korszakát éli, ismételten a megújulás szakaszában van. Az orvosi nyelv művelésével lelkesen foglalkozók a magyar orvosi nyelv megújítását „szent ügynek” tekintik. Ez rendkívül dicséretes és kimondhatatlanul jó. Nem vitás, hogy maga az a tény, hogy az orvosi nyelv művelése előtérbe került, óriási előrelépés. A kérdés azonban az, hogy vagyunk-e elegenden, és hogy az orvostársadalom, az egészségüggyel foglalkozók és ezen keresztül a köznyelv elfogadja és befogadja-e az újításokat. A törekvések csak akkor valósulhatnak meg, ha ez bekövetkezik. Ezért mindnyájunk kötelessége tenni valamit az orvosi nyelvért. A legkisebb javítás is fontos téglá, mely összekapcsol bennünket, tevékenykedőket és befogadókat egyaránt.

Az orvosi szaknyelv megújodása nem választható el más szaknyelvek és a köznyelv kiművelését célzó törekvésektől, más szóval, a tudatos nyelvújítástól. A történelem tanítása szerint a nyelvújítás az ellenállás eszköze, és mint ahogy arra Keszler Borbála is rámutat, *„a magyarosító törekvések legtöbbször akkor erősödnek fel, amikor az erőszak vagy az elnyomás valamilyen módja nehezedik az országra”*. Ma egy újfajta elnyomással, a világgymatosítással (globalizáció) nézünk szembe, és a nyelvújítás ismét az ellenállás eszköze lett. Szembeszállás egy, a nemzeti tudatunkat és nyelvünket eltaposni akaró világméretű mozgalommal. A világgymatosítás nem tévesztendő össze az Európai Közösséggel. Mint Vizi E. Szilveszter írja: *„Az Európai Unió belől nem lesznek határok: a Közösség nem az államok, hanem a nemzetek Európája lesz. Ebben az évtizedben tehát egy nyelvben és kultúrájában sokszínű, Egyesült Európa jön létre. Mivel a kultúrnemzet az államnemzettől függetlenül él, így az Európai Unió a kultúrnemzetek Egyesült Európája lesz.”* Ehhez csak annyit teszek hozzá, hogy a „kultúrnemzetet” is a nyelv élteti.